

Nota inzake de kernenergie

(Opwekking van elektriciteit door middel van kernenergie)

Nota inzake de opleiding op het gebied van de atoomenergie

(Rijksbegroting voor 1958, **5300**, hoofdstuk VI, nr. 16)

Regelen met betrekking tot de vrijmaking van kernenergie en de aanwending van radioactieve stoffen en ioniserende stralen uitzendende toestellen

(Kernenergiewet)

VERSLAG VAN HET MONDELING OVERLEG,
TEVENS EINDVERSLAG

Nr. 9

Nadat de vaste Commissie voor de Kernenergie, in welke handen de nota's inzake de kernenergie (**4727**) en de opleiding op het gebied van de atoomenergie (rijksbegroting 1958, **5300**, hoofdstuk VI, nr. 16), alsmede het ontwerp-Kernenergiewet (**5861**) waren gesteld, de memorie van antwoord met het gewijzigd ontwerp had bestudeerd, heeft zij het wenselijk geacht, de Ministers van Economische Zaken, van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en van Sociale Zaken en Volksgezondheid uit te nodigen tot een mondeling overleg over een aantal punten, waaromtrent nadere inlichting of verduidelijking nuttig leek. De Ministers verklaarden zich tot dit overleg gaarne bereid.

Het overleg vond plaats op dinsdag 16 januari 1962. De Minister van Economische Zaken was daarbij vergezeld van de heren drs. J. Louwman en mr. H. K. Mani, respectievelijk directeur-generaal voor de industrialisatie en energievoorziening en directeur voor de kernenergie van het Ministerie van Economische Zaken, de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen a.i. van de heer dr. A. J. Piekaar, directeur-generaal voor de wetenschappen van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, en de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid van de heer mr. J. H. Vergragt, hoofd van het Bureau kernenergie en stralenbescherming van het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid.

De commissie heeft de eer van het overleg het hiervolgend verslag uit te brengen. Daarbij zijn de vragen uit de commissie in de linkerkolom afgedrukt, de antwoorden van de Regering in de rechterkolom.

1.

Kan een nadere toelichting worden gegeven op de alinea: „Ten slotte moge nog worden gewezen op de internationale belangstelling voor Nederlandse projecten, zoals de suspensie-reactor, de ultracentrifuge en het I.T.A.L., alsmede voor het hier te lande verrichte medisch-biologisch onderzoek” (blz. 3, rechterkolom, van de memorie van antwoord)?

Van welke zijde komt die belangstelling en wat houdt zij in?

1.

De internationale belangstelling voor enkele Nederlandse projecten is op verschillende wijzen tot uiting gekomen. Met betrekking tot de grote, hier te lande geïnitieerde projecten kan het volgende worden opgemerkt.

Reeds in een vroegtijdig stadium heeft de Britse Atomic Energy Authority (A.E.A.) belangstelling getoond voor het suspensiereactorproject, die uitmondde in het sluiten van een overeenkomst in 1956 tussen deze instelling en het R.C.N., te dezen mede optredende ten behoeve van de K.E.M.A. De voor de proefnemingen benodigde splijstof werd eveneens door de A.E.A. geleverd. Krachtens de overeenkomst vindt een uitwisseling plaats van gegevens en is een detachering over en weer van deskundigen voorzien. Van de laatste mogelijkheid is gebruik gemaakt door de detachering te Harwell van een Nederlandse deskundige, terwijl thans een Engelse expert in Arnhem werkt. Eveneens heeft de A.E.A. kortgeleden een aantal apparaten, waarvan vroeger voor een soortgelijke ontwikkeling in Engeland gebruik is gemaakt, ter beschikking van de K.E.M.A. gesteld.

Ook van Amerikaanse zijde bestaat voor dit project belangstelling, vooral nu de Atomic Energy Commission haar experimenten op het gebied van de homogene reactoren — die echter betrekking hadden op een andere variant dan die van de K.E.M.A. — heeft stopgezet. In Amerika is onlangs het idee gelanceerd alsnog, in nauw contact met de K.E.M.A., een aantal experimenten, die aansluiten aan het in Arnhem verrichte werk, uit te voeren, waardoor men in Amerika toch nog ervaring op dit gebied zou verkrijgen, zonder dat hiervoor grote bedragen gefourneerd zouden behoeven te worden; voorts wordt de detachering te Arnhem overwogen van enkele deskundigen uit Oak Ridge.

Ook Euratom heeft daadwerkelijke belangstelling getoond, die culmineerde in een tussen de K.E.M.A. en Euratom gesloten associatiecontract. Krachtens deze overeenkomst zal Euratom vanaf 1 juli 1959 gedurende drie jaar maximaal 5½ miljoen gulden voor dit project ter beschikking stellen en heeft het een aantal van zijn medewerkers te Arnhem gedetacheerd. In dit bedrag zijn vergoedingen voor reeds verrichte investeringen begrepen; voor het overige draagt Euratom twee-vijfde van de kosten.

De voor het ultracentrifugeproject van diverse zijden getoonde belangstelling heeft zich niet geconcretiseerd in enigerlei vorm van samenwerking.

Ook met het I.T.A.L. (Instituut voor de Toepassing van Atoomenergie in de Landbouw) heeft Euratom een associatieovereenkomst gesloten, en wel in april 1961. Krachtens deze overeenkomst zal Euratom gedurende 20 jaar aan de werkzaamheden van het I.T.A.L. deelnemen, waartoe voor de eerste periode van vijf jaar een bedrag van ca. 27 miljoen gulden is uitgetrokken en personeel ter beschikking zal worden gesteld. De kosten van de gemeenschappelijke uitgaven komen voor tweederde ten laste van Euratom. De door het I.T.A.L. ter beschikking te stellen uitrusting wordt aan de associatie verhuurd tegen een bedrag, waarin afschrijving en rente is verdisconteerd. Volledigheidshalve zij voorts nog vermeld, dat de internationale atoomorganisatie te Wenen, de I.A.E.A., de verzorging van haar opleidingscursus voor landbouw en biologie aan het I.T.A.L. heeft opgedragen.

Op een vraag over de plaats van het centrum te Wageningen in de Euratomgemeenschap, antwoordden de bewindslieden, dat Euratom met genoemd associatiecontract zijn activiteiten op het gebied van de toepassing van kernenergie in de landbouw overwegend te Wageningen heeft geconcentreerd. De andere landen hebben aldus deel in het uitgevoerde programma, maar kunnen desgewenst ook in eigen land of in een regeling met de associatie te Wageningen onderzoeken op dit gebied uitvoeren.

Met betrekking tot het medisch-biologisch onderzoek heeft Euratom op 1 december 1959 een associatiecontract gesloten met het Medisch-Biologisch Laboratorium te Rijswijk. Krachtens deze overeenkomst zal voor de duur van drie jaren gezamenlijk onderzoek worden verricht op het terrein van de therapie van de stralenziekte, in het bijzonder de beenmerg-

transplantatie, en op dat van het fokken en gebruiken van specifiek pathogeen-vrije proefdieren. De totale kosten voor deze projecten worden geraamd op 3,5 miljoen gulden, waarvan 40 pct. ten laste van Euratom komt.

Ten aanzien van de vraag of beenmergtransplantatie, als bijzondere vorm van de therapie van de stralenziekte, als verouderd zou zijn te beschouwen, deelden de bewindslieden mede, dat blijkens door hen verkregen inlichtingen deze transplantatie als therapeutische methode in gevallen, waarin de oorzaak van de ziekte ligt in het ontvangen van een te grote dosis ioniserende stralen, zeker niet als verouderd kan worden beschouwd. Voor toepassing bij leukaemie door andere oorzaken, waarbij na vernietiging door bestraling van het zieke beenmerg beenmergtransplantatie zou plaatsvinden, zal daarentegen deze methode vooralsnog op grote bezwaren stuiten.

Ook aan het door het R.C.N. voorbereide Nero-project neemt Euratom deel krachtens een op 1 december 11. tot stand gekomen associatieovereenkomst. De kosten van dit project voor de periode 1 juni 1961 tot 1 juni 1964, waarop het contract betrekking heeft, worden geraamd op ruim 17 miljoen gulden, inclusief een post voor thans niet voorzienbare werkzaamheden ad 3 miljoen. Euratom draagt 40 pct. van de kosten met een maximum van 6,8 miljoen. Het programma betreft onderzoeken ontwikkelingswerkzaamheden, nodig om te komen tot een ontwerp van een verbeterd type drukwaterreactor voor scheepsvootstuwning. Ook hier is de detachering van Euratom personeel voorzien.

Vorenstaande opsomming wil overigens geen volledig beeld geven van de projecten, waarin Nederland met het buitenland samenwerkt. Door Euratom is bij voorbeeld nog een belangrijk aantal onderzoekcontracten gesloten met universiteiten en technische hogescholen, onderzoekinstellingen en de industrie. Laatstgenoemde heeft uiteraard ook veel contacten met het buitenlandse bedrijfsleven, waaromtrent de Overheid overigens weinig exacte gegevens ter beschikking staan. Deze contacten gaan immers buiten de Regering om, tenzij het werkzaamheden zou betreffen inzake projecten, waarvoor staatsgelden ter beschikking worden gesteld, in welke gevallen de Regering de door haar noodzakelijk geachte voorwaarden kan stellen.

2.

Ten aanzien van deze vraag zij in de eerste plaats opgemerkt, dat het bijzonder moeilijk is te voorspellen hoe de werkwijze van een organisatie, die nog in leven moet worden geroepen, zich in concreto zal ontwikkelen. Dit geldt zeker op een gebied als het onderhavige, waar een veelheid van belangen bestaat, waarvan de afbakening zich eigenlijk eerst begint af te tekenen.

Bij de opzet van de adviesverlening heeft de Regering voor ogen gestaan, dat in principe drie belangrijke terreinen kunnen worden onderscheiden, en wel dat van de wetenschap, dat van de industriële ontwikkeling en toepassing en dat van de gezondheidsbescherming. Op elk van deze terreinen zullen de individuele Ministers behoefte hebben aan adviezen. De wetenschappelijke aspecten spelen uiteraard bij vele problemen een rol. Anderzijds geldt, dat vrijwel al het werk, dat thans ter bevordering van de toepassing van de kernenergie wordt verricht, ten doel heeft de Nederlandse industrie toegang te verschaffen tot het nucleaire productiegebied. Het is duidelijk, dat de richting en opzet van het onderzoek op nucleair terrein door dit einddoel in sterke mate wordt beïnvloed. Evenmin behoeft betoog, dat toepassing van deze nieuwe energiebron niet mag gaan ten koste van andere belangen, die voor een groot deel geconcretiseerd zijn in die van de bescherming van de volksgezondheid en van de arbeiders.

Er is welhaast geen vraagstuk denkbaar of de hiervóór genoemde aspecten (onderzoek, toepassing, gezondheidsbescherming) zullen er in enigerlei omvang bij in het geding zijn. Anderzijds is het zo, dat vele vraagstukken een problematiek zullen betreffen, die overwegend gelegen is op het gebied, dat door een der specifieke raden, de deelraden, wordt bestreken.

In deze gevallen zal in het algemeen het verzoek om advies niet tot de Centrale Raad, maar tot de desbetreffende deelraad worden gericht. Voor zover wenselijk, zal dan op ad

2.

Hoe ziet de Minister de concrete werkwijze van de bij wijziging in de wet gebrachte organen onder afdeling 1, 2, 3 en 4?

hoc basis voor contact met de andere deelraden kunnen worden gezorgd. Een doeltreffende werkwijze, aangepast aan de noden van de praktijk, zal ongetwijfeld vanzelf groeien.

Een belangrijke taak van de Centrale Raad zal bestaan uit het adviseren in zaken, die van meer algemeen belang zijn. In deze gevallen kan door de Regering niet doeltreffend worden gewerkt met afzonderlijke adviezen van de deelraden, die elkaar niet behoeven te dekken. Het is dan noodzakelijk, dat over een advies wordt beschikt, waarin alle belangen tegen elkaar zijn afgewogen. Ook los van incidentele kwesties zal het de taak van de Centrale Raad zijn om over de grote lijnen van het door de Regering te voeren beleid advies uit te brengen.

Uit het bovenstaande vloeit voort, dat de Centrale Raad vooral op het gebied van de coördinatie werkzaam zal zijn en zich minder met detail-problemen zal behoeven te bemoeien. Hij zal dan ook waarschijnlijk minder veelvuldig behoeven te adviseren dan van de deelraden verwacht mag worden. Hierbij moet echter deze reserve worden gemaakt, dat aan de Centrale Raad een belangrijke taak is toegekend bij het tot stand brengen van de algemene maatregelen van bestuur, waarin het ontwerp-kernenergiewet voorziet. Dit zal ongetwijfeld de omvang der werkzaamheden van deze raad in de beginperiode in belangrijke mate bepalen.

Uit het bovenstaande vloeit voort, dat, indien een probleem aan de orde is, waarvan reeds bij voorbaat vaststaat, dat meer dan één aspect zich zal voordoen, de Regering, als zij aan advies behoefte heeft, zich rechtstreeks tot de Centrale Raad zal wenden. In dit soort gevallen zullen de deelraden door de Centrale Raad zelf worden ingeschakeld en dus als het ware optreden als commissies van die raad. Het was echter niet mogelijk, deze constructie in de wet op te nemen, daar de deelraden in belangrijke mate zijn gedacht als permanente adviescolleges voor de deelgebieden; mitsdien moeten zij ingevolge artikel 87 van de Grondwet bij de wet worden ingesteld.

Enkele leden vroegen waarom een bepaling als die in artikel 9 ontbreekt voor de Wetenschappelijke Raad voor de Kernenergie. Zij wezen erop, dat een bevoegdheid als in dat artikel neergelegd, voor de Gezondheidsraad is geregeld in de Wet op de Gezondheidsraad. Zou zulks ook niet nuttig zijn voor de Wetenschappelijke Raad voor de Kernenergie? De Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen a.i. deelde mede, dat bij deze Raad geen behoefte bestaat om zich te doen bijstaan door ambtenaren. Bovendien is de Regering, voor wat betreft deze Raad, als gevolg van de aard van de hem voorgelegde problemen, veel meer gebaat bij een onafhankelijk oordeel.

In dit verband uitte een aantal leden bezwaar tegen het feit dat ambtenaren ongevraagd en te allen tijde de vergaderingen van de Centrale Raad en de deelraden (uitgezonderd die van de Wetenschappelijke Raad) kunnen bijwonen. Zulks kan het vrije onderlinge beraad en het nemen van een onafhankelijke beslissing belemmeren. De bewindslieden wezen er echter op, dat een gedragslijn als hier voorgesteld ook elders reeds bestaat zonder dat zulks in de praktijk tot moeilijkheden aanleiding heeft gegeven. Waar het hier alleen een formeel verschil betreft, stelden zij voor de ontworpen regeling op dit punt te aanvaarden.

3.

Heeft de Kernenergieraad voldoende mogelijkheden voor een samenhangende beleidsvoorbereiding? Wordt dit orgaan in staat gesteld om de ontwikkeling te volgen en aan de hand van zijn oordeel over deze ontwikkeling voorstellen met betrekking tot het beleid van de Regering te doen?

3.

Indien het begrip „beleidsvoorbereiding door de Kernenergieraad” (waarmede ongetwijfeld de Centrale Raad zal zijn bedoeld) geacht wordt alles te omvatten wat aan het nemen van een besluit door de Regering voorafgaat, draagt de raad inderdaad tot de beleidsvoorbereiding bij. In het oog dient echter te worden gehouden, dat het hier gaat om het door de Regering te voeren beleid, dat door haarzelf wordt gevormd met behulp van het ambtelijke apparaat en waarvoor de Ministers de verantwoordelijkheid dragen. Bij haar beleidsvorming zal de Regering overigens in ruime mate gebruik maken van de adviezen van de hier in het geding zijnde raden. Deze adviezen zullen, voordat de Regering haar be-

slissing neemt, nog de in te stellen ambtelijke coördinatiecommissie (memorie van antwoord, blz. 6, linkerkolom, tweede alinea) passeren, opdat, naast het onafhankelijke advies, ook beschikt kan worden over een gecoördineerd standpunt op ambtelijk niveau. Deze confrontatie van meningen is op zich zelf niets nieuws; zij vindt steeds plaats als de Regering een beslissing moet nemen, waarbij over adviezen van onafhankelijke advieslichamen wordt beschikt. Zijn méér departementen bij de zaak betrokken, dan geschiedt dit ambtelijk overleg door rechtstreekse contacten tussen het meest betrokken ministerie en die andere departementen. Daar echter op het onderhavige gebied de problemen vaak zeer vertakt zijn, komt het gewenst voor, deze contacten te regulariseren door daarvoor een commissie in te stellen, die uiteraard geen wettelijke status behoeft.

Ongetwijfeld zullen de raden in staat worden gesteld om de ontwikkeling te volgen, onder meer door hen van alle overheidsbeslissingen en -maatregelen zo uitvoerig mogelijk op de hoogte te stellen. Een dergelijk besluit werd al genomen met betrekking tot de voorlopig bij Koninklijk besluit reeds ingestelde Wetenschappelijke Adviesraad. Voorts zal bij de keuze der leden speciale aandacht aan hun deskundigheid worden gewijd. In vele gevallen zal deze gewaarborgd zijn, doordat zij op grond daarvan op nationaal of internationaal niveau reeds deelnemen aan advieswerkzaamheden, die hun speciale gebied betreffen.

Aldus zullen de adviserende, onafhankelijke organen volledig in staat zijn om de ontwikkeling te volgen en zullen zij steeds in de gelegenheid zijn om voorstellen met betrekking tot het beleid te doen, hetzij als deelraden aan de individuele Ministers, hetzij als Centrale Raad in meer algemene zin.

4.

Zal de voorzitter van de Kernenergieraad al zijn aandacht aan deze functie kunnen wijden?

4.

De gedachten gaan ernaar uit, de voorzitter van de Wetenschappelijke Raad tevens met het voorzitterschap van de Centrale Raad te belasten, die dan voor deze advieswerkzaamheden permanent beschikbaar zal zijn. Afgewacht zal moeten worden of deze combinatie van functies in de toekomst voor één persoon niet te zwaar zal zijn.

5.

Bestaat in de gevallen, waar van „Onze Ministers” sprake is, voldoende waarborg voor een snelle besluitvorming (o.a. met betrekking tot de vergunningverlening en het ingrijpen in geval van misbruik)?

5.

Te dezen moge worden opgemerkt, dat in het algemeen wel vaststaat wie de Minister is, die bepaalde activiteiten moet verrichten. Uit de gestelde vraag zou kunnen worden opgemaakt, dat gevreesd wordt, dat het bereiken van de in vele gevallen noodzakelijke overeenstemming met andere ambtgenoten, wie het aangaat, tot vertraging zal leiden. Deze mogelijkheid is uiteraard niet uitgesloten, vandaar ook, dat in die gevallen, waar inderdaad grote spoed is vereist, de wet de mogelijkheid openlaat, dat zonder overeenstemming wordt gehandeld. Hierbij wordt bedoeld op de artikelen, betrekking hebbende op het ingrijpen van bepaalde Ministers bij noodsituaties. Het eventuele gemis aan snelheid van beslissen zou zich voorts kunnen doen gevoelen in de sector van de vergunningverlening. Om in deze gevallen zo snel mogelijk tot een beslissing te komen, zal ongetwijfeld de omstandigheid, dat belangrijke vergunningen behandeld zullen worden in de ambtelijke coördinatiecommissie, van gunstige invloed zijn. In deze commissie immers zullen deze vergunningen, alvorens zij door de desbetreffende Ministers, in overeenstemming met hun ambtgenoten, zullen worden verleend, geheel worden voorbereid. Hierbij zij nog opgemerkt, dat met betrekking tot de verschillende vergunningen grote verschillen bestaan. De vergunning voor een kernenergie-installatie zal een zaak zijn, waarover maandenlang overleg noodzakelijk is, hetgeen overigens geen bezwaar zal zijn, daar het besluit van geïnteresseerden om een kernenergie-installatie op te richten niet van de ene dag op de andere zal worden genomen. Ook in andere landen ziet men dan ook, dat met het overleg, dat noodzakelijkerwijze aan een vergunningverlening voorafgaat, geruime tijd gemoeid is. In de sector van het omgaan met splijtstoffen en met radioactieve stoffen ligt de zaak anders. Hier kan het

inderdaad voorkomen, dat op korte termijn een vergunning noodzakelijk is. In het oog dient echter te worden gehouden, dat allengs voor dit soort gevallen standaardvoorwaarden zullen ontstaan, waarnaar bij de vergunning kan worden verwezen. Ook hier kan de ambtelijke commissie belangrijk werk verrichten, bij voorbeeld door middel van zekere delegaties voor niet problematische gevallen. Voor radioactieve stoffen wordt trouwens de vergunning verleend door één Minister, en wel die van Sociale Zaken en Volksgezondheid.

Er moge op worden gewezen, dat — indien een verleende vergunning wordt misbruikt — dit op zich zelf niet tot onmiddellijk ingrijpen behoeft te leiden. In deze gevallen zal een strafrechtelijke actie worden ingesteld of kan tot sluiting krachtens artikel 25 worden overgegaan. Brengt het misbruik echter mede, dat aanmerkelijk gevaar voor de volksgezondheid te duchten is, dan is onmiddellijk ingrijpen door de Minister — zoals hierboven reeds vermeld —, desnoods zonder zijn ambtgenoten hierin te kennen, mogelijk.

6.

Aanvankelijk zou de vergunningverlening in handen zijn van de Minister, wie het voornamelijk aangaat, in overeenstemming met zijn ambtgenoten, wie het mede aangaat; na de nota van wijziging zal de vergunningverlening in handen zijn van de Ministers van Economische Zaken en van Sociale Zaken en Volksgezondheid in overeenstemming met de andere Ministers, die daarbij belang hebben (memorie van antwoord, blz. 5, linkerkolom). Kan deze wijziging inderdaad als een „verdere concentratie” worden gezien?

6.

In het oorspronkelijke ontwerp was voor de vergunningverlening ten aanzien van splijtstoffen de Minister van Economische Zaken bevoegd, ten aanzien van radioactieve isotopen de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, terwijl de vergunning voor installaties moest worden verleend door de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen voor onderwijsreactoren, van Landbouw voor soortgelijke doeleinden op agrarisch gebied, van Defensie b.v. voor oorlogschepen, van Verkeer en Waterstaat voor nucleaire handelschepen of van de Minister van Economische Zaken voor energiereactoren.

De gedachtengang, die hieraan ten grondslag lag, was, dat bij toepassing van isotopen in feite slechts het geveenaspect aan de orde is, ook indien de toepassing geschiedt voor industriële doeleinden, daar het economische belang van de door de vergunning gedekte activiteiten in het algemeen van beperkte omvang is. Daardoor lag voor deze sector vergunningverlening door de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid voor de hand. In de nieuwe opzet is zulks dan ook onveranderd gelaten. Bij de splijtstoffen werd het voorzieningsaspect als het belangrijkste beschouwd, hetgeen dus betekende vergunningverlening door de Minister van Economische Zaken, tot wiens zorg de voorziening met grondstoffen behoort. Ten aanzien van de installaties was de basisgedachte, dat de Kernenergiewet niet alleen beoogt tegen te gaan, dat als gevolg van de toepassing andere belangen worden gelaedeerd, maar mede ten doel heeft het bevorderende aspect te accentueren, zodat door het regelen van beide aspecten in één wetgeving tot een zo groot mogelijke harmonisatie van alle in het geding zijnde belangen kan worden gekomen. Op het punt van de vergunningverlening resulteerde dit in toekenning van bevoegdheden aan elke afzonderlijke, bevorderende Minister.

Mede gezien de aandrang van de Kamer om het aantal Ministers, dat met de uitvoering van de Kernenergiewet zal worden belast, zoveel mogelijk te beperken, is de Regering tot de conclusie gekomen, dat in de vergunningverleningssector — vergunningen voor isotopen buiten beschouwing gelaten — de bevoegdheden kunnen worden geconcentreerd bij één bevorderende Minister, die van Economische Zaken, te zamen met de Minister, die primair verantwoordelijk is voor de bescherming tegen de gevaren, de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Deze gedragslijn is, om tot een zo eenvormig mogelijk systeem te komen, gevolgd zowel bij de installaties als bij de splijtstoffen. Het vereiste van de overeenstemming met de andere betrokken ambtgenoten is overal gehandhaafd, zodat deze de garantie hebben, dat op hun specifiek terrein liggende belangen eveneens gewaarborgd zullen zijn.

Daar het aantal Ministers, dat bij de vergunningverlening rechtstreeks betrokken is, op deze wijze is teruggebracht tot twee, kan inderdaad van een verdere concentratie worden gesproken.

Op een vraag van een der leden of de wet ook voorziet in een vergunning voor de doorvoer en uitvoer van splijtstoffen

7.

Op welke wijze zal de Kernenergieraad ook de ontwikkeling op nucleair gebied in het kader van de werkzaamheden van S.E.P. (N.V. Samenwerkende Electriciteits Productiebedrijven) en K.E.M.A. kunnen volgen en beoordelen en, waar nodig in het kader van haar totale beleid, mede beïnvloeden? Blijft de integratie van de K.E.M.A.-werkzaamheden in het R.C.N. (Reactor Centrum Nederland) in de huidige vorm bestaan of zal deze inspanning van de K.E.M.A. op duidelijker wijze in het totale beleid worden opgenomen? Welke taak krijgt in dit opzicht de wetenschappelijke Raad voor de Kernenergie?

8.

Zullen de werkzaamheden ten behoeve van de eventuele bouw van een energiereactor in Nederland binnen het beleid van de Industriële Raad voor de Kernenergie vallen en komen daarmee deze activiteiten ook binnen de beleidskring van de Centrale Raad voor de Kernenergie?

naar andere landen, antwoordde de bewindsman van Economische Zaken bevestigend, daarbij verwijzend naar artikel 13 van het wetsontwerp.

7.

De kwesties, die op het gebied van de energievoorziening door middel van kernenergie liggen, zullen in eerste instantie in de Industriële Raad aan de orde komen. Deze raad zal bestaan uit een neutrale voorzitter, drie leden, afkomstig uit de industrie, en drie, afkomstig uit de elektriciteitswereld. De Industriële Raad zal dus volledig op de hoogte zijn van hetgeen zich in deze sector afspeelt.

Zoals in de memorie van antwoord op de Kernenergiewet reeds werd vermeld, zal o.a. een intensieve samenwerking tussen de elektriciteitsbedrijven en de industrie noodzakelijk zijn, wil laatstgenoemde met succes werkzaam kunnen zijn op het gebied van de bouw van reactoren in hun geheel, dus niet slechts als toeleveringsbedrijf. Hierbij zullen soms controversiële belangen in het spel zijn. Een van de redenen, waarom tot de instelling van deze Industriële Raad werd besloten, is dan ook geweest, dat een forum dient te worden geschapen waar voor deze problemen een voor beide groeperingen bevredigende oplossing kan worden gevonden.

Bij deze gehele problematiek dient echter niet uit het oog te worden verloren, dat — zoals herhaalde malen in de kamerstukken reeds is verklaard — het de taak van de Regering is om te stimuleren en dat dus nooit tegen de wil van de belanghebbende groeperingen initiatieven kunnen worden opgelegd. Met de besluitvorming of er kernenergiecentrales in Nederland gebouwd zullen worden, zal de Industriële Raad dus slechts indirecte bemoeienis hebben, b.v. door te adviseren hoe de eventuele belemmeringen voor de bouw van een kernenergiecentrale ongedaan zouden kunnen worden gemaakt. Voorts zal hij, als het besluit tot de bouw door de elektriciteitsbedrijven genomen is, belangrijk werk kunnen verrichten bij de advisering over de opzet van het project, waarbij in het bijzonder de reeds vermelde samenwerking tussen de industrie en de elektriciteitsbedrijven de aandacht zal hebben. Vermeld zij tevens, dat het mede de taak van de Industriële Raad zal zijn te adviseren over de voorwaarden, waarop door de Staat fondsen ter beschikking zullen worden gesteld ten behoeve van de industriële nucleaire ontwikkeling, hetgeen de opzet van dit soort projecten mede kan beïnvloeden.

Voor wat betreft het werk van de K.E.M.A. zij opgemerkt, dat de werkzaamheden ten behoeve van het suspensiereactorproject een geheel ander karakter vertonen dan de hierboven gememoreerde bouw van een kernenergiecentrale. Eerstgenoemde werkzaamheden hebben betrekking op de ontwikkeling van een geavanceerd reactortype en vertonen dan ook in belangrijke mate wetenschappelijke aspecten. Ten deze zal derhalve de Wetenschappelijke Raad een rol spelen; voor zover bij deze werkzaamheden wederom sprake is van de verhouding tussen industrie en elektriciteitsbedrijven zal dit een werkteerrein vormen voor de Industriële Raad. Voor de vraag, welke plaats in het algemeen beleid deze werkzaamheden in de toekomst zullen innemen, zal de verhouding tussen de drie belanghebbenden — R.C.N., K.E.M.A. en Euratom — beslissend zijn; deze verhouding zal op haar beurt in belangrijke mate bepaald worden door de mate waarin genoemde instellingen bereid zullen zijn voor de voortzetting van het project — eventueel op grotere schaal — gelden ter beschikking te stellen.

8.

De Industriële Raad zal, zoals onder punt 7 reeds werd vermeld, een belangrijke taak vervullen bij de advisering met betrekking tot de bouw van een kernenergiecentrale. Doch ook een andere deelraad, en wel de Gezondheidsraad, zal daarbij in grote omvang betrokken zijn, daar uiteraard reeds bij de bouw talrijke voorzieningen moeten worden getroffen om straks een veilige exploitatie mogelijk te maken. Naast deze werkzaamheden van de deelraden zal over de algemene problematiek, verbonden aan de overgang van conventionele elektriciteitsopwekking op die met kernenergie, de Centrale Raad belangrijke adviezen kunnen geven.

De vestiging van een aantal kernenergiecentrales in ons dichtbevolkte land, met zijn grote afhankelijkheid van de waterhuishouding, zal immers talrijke problemen met zich brengen, die in belangrijke mate het te voeren beleid, met name op het gebied van de gezondheidsbescherming, zullen beïnvloeden. Vermeld zij, dat de S.E.P. een studie is begonnen over het belangrijke vraagstuk, waar in de toekomst in Nederland voor kernenergiecentrales ruimte zal zijn.

9.

Kan nader worden aangegeven, hoe de onderlinge verhouding bepaald zal worden tussen de Centrale Raad voor de Kernenergie enerzijds en de Industriële en Wetenschappelijke Raad voor de Kernenergie anderzijds? Hoe zal de verhouding van deze raden tot de Regering zijn? Is het wel juist, dat ambtenaren bij voorbaat altijd aan de vergaderingen van de Centrale Raad zullen deelnemen (memorie van antwoord, blz. 5, rechterkolom, en blz. 6, linkerkolom)?

9.

Onder verwijzing naar het onder 2 reeds vermelde zij nog de aandacht gevestigd op het feit, dat de deelraden rechtstreeks aan de Ministers kunnen adviseren. De Centrale Raad wordt van de aanvraag om een zodanig advies in kennis gesteld, zomede van het advies zelf. Hij kan dus, indien hij van mening mocht zijn, dat bepaalde aspecten niet of onvoldoende zijn belicht, daarin aanleiding vinden om alsnog zelf advies uit te brengen. Voorts zij erop gewezen, dat de deelraden aan alle Ministers, die daaraan behoefte hebben, advies kunnen uitbrengen. Ten aanzien van de Wetenschappelijke Raad geldt voorts nog, dat deze eveneens ten dienste staat van elke instelling, die aan een wetenschappelijk advies op dit gebied behoefte heeft.

Met betrekking tot het deelnemen van ambtenaren aan de vergaderingen van de Centrale Raad zij opgemerkt, dat deze werkwijze in belangrijke mate aan het welslagen van het werk van deze raad kan bijdragen. Gezien het feit, dat de huidige ontwikkelingsfase zich nog in belangrijke mate in de sfeer van de overheid en van internationale samenwerking afspeelt, is veel achtergrondkennis aanwezig bij de ambtenaren, die hierbij betrokken zijn. Door de aanwezigheid van ambtenaren bij de discussies in de Centrale Raad kunnen dus de niet-ambtelijke leden van deze kennis gebruik maken. Bovendien kunnen deze ambtenaren de raad voorlichten over hetgeen op financieel en politiek terrein als voor de Regering aanvaardbaar kan worden beschouwd.

Deze ambtenaren zullen afkomstig zijn van de Ministers van Economische Zaken, Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en Sociale Zaken en Volksgezondheid. Voorts zal tot hen behoren de voorzitter van de ambtelijke coördinatiecommissie. Door een en ander wordt een verbinding gelegd tussen de werkzaamheden van deze commissie en de Centrale Raad. Indien in de Centrale Raad problemen ter sprake komen die specifiek behoren tot het gebied van een ander Ministerie dan de hierboven genoemde, kan de Raad ambtenaren daarvan als experts aan de beraadslagingen laten deelnemen. Deze procedure kan bijv. van belang zijn ten aanzien van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, opdat reeds in deze fase van de advisering de standpunten met betrekking tot de internationale samenwerking op dit gebied zoveel mogelijk zullen worden geëoordineerd.

10.

Op welke wijze komt er een verband tot stand tussen de werkzaamheden van de Centrale Raad voor de Kernenergie en de activiteiten, die binnen het kader van het buitenlands beleid (I.A.E.A.-Wenen, D.E.C.O.-Parijs, Euratom-Brussel) vallen?

10.

Het in Nederland te voeren beleid zal mede worden bepaald door het beleid van de diverse internationale organisaties. Uit de vraag zou kunnen worden opgemaakt, dat gedacht wordt aan een rechtstreeks contact tussen de Centrale Raad en de besturende organen van deze internationale instellingen. Dit zal echter niet het geval zijn, daar deze organisaties samenwerkingsvormen van Staten zijn en de lid-staten derhalve op regeringsniveau vertegenwoordigd zijn. Wel zullen leden van de raden bij het werk van deze organisaties betrokken zijn, en wel door hun lidmaatschap van commissies, werkgroepen e.d. van die instellingen.

De Centrale Raad en de deelraden zullen hier een belangrijke taak hebben door hun advisering over de standpunten, die Nederland in deze organen zal uitdragen. In de omschrijving van de taak van de Wetenschappelijke Raad blijkt dit internationale aspect reeds, nu aldaar wordt vermeld, dat het mede de taak van de raad zal zijn te adviseren over de coördinatie van de nationale en internationale activiteiten op wetenschappelijk gebied. Ook de andere deelraden zullen echter her-

haaldelijk met internationale aspecten worden geconfronteerd. Voor de Gezondheidsraad zij ten deze bijv. genoemd de advisering over de normen, die in internationaal verband tot stand worden gebracht op het gebied van de volksgezondheid. Ook de Industriële Raad zal op internationaal gebied werkzaam moeten zijn, nu bijv. Euratom tot doelstelling heeft om te komen tot een zo groot mogelijke vervlechting van de nucleaire industriële activiteiten in de Gemeenschap. Voorts zijn natuurlijk voor de industrie van belang kwesties als het door Euratom te voeren octrooi-beleid, dat zijn weerslag vindt in de door Euratom met de ondernemingen te sluiten contracten, problemen, verband houdende met de wettelijke aansprakelijkheid, etc.

11.

Kan de Regering nadere mededelingen doen over de ontwikkeling van de verhouding tussen het nationale reactorinstituut van de R.C.N. te Petten en het daar te vestigen reactorinstituut van Euratom?

11.

Met betrekking tot de ontwikkeling van de verhouding tussen het R.C.N.-centrum en het aldaar te vestigen Euratomcentrum zij er vooreerst op gewezen, dat hier sprake is van twee naast elkaar staande, zelfstandige bevoegdheden bezittende onderzoeksinstituten. Er is dus een „voisinage”, en Euratom heeft steeds beklemtoond, dat het zich als een goede buur zal gedragen. Dit werkt enerzijds uit in het feit, dat belangrijke toezeggingen door Euratom zijn gedaan — die ten dele ook hun bevestiging in de gesloten overeenkomst hebben gevonden —, dat niet een zodanig beroep op Nederlandse experts zal worden gedaan, dat hierdoor de ontwikkeling van het Nederlandse centrum zal worden belemmerd. Onder punt 12 wordt hierop nader ingegaan. Anderzijds zal de samenwerking sterk worden beïnvloed door het feit, dat Euratom in de mate waarin zulks mogelijk zal zijn van de infrastructuur van het R.C.N.-centrum gebruik zal maken. Deze lijn is in dier voege doorgetrokken, dat de overeenkomst ten aanzien van de door Euratom te verrichten investeringen bepaalt, dat hierover beslist wordt — eventueel aan de hand van adviezen van het Raadgevend Verbindingscomité — nadat de investeringsprogramma's van het R.C.N. en van Euratom „tegen elkaar zijn afgewogen en met elkaar zijn gecoördineerd”.

Verwacht mag derhalve worden, dat op het gebied van de investeringen tot een goede samenwerking kan worden gekomen, en dat de te Petten aanwezige installaties van wederzijds nut zullen zijn. Het vorenstaande impliceert reeds een zekere samenhang tussen de twee programma's voor de te verrichten werkzaamheden, al kunnen deze uiteraard qua doelstelling divergeren. Elk werkprogramma omvat evenwel het verkrijgen van een zekere hoeveelheid algemene kennis, die voor velerlei onderzoeken van belang is, en waarvan wederzijds gebruik kan worden gemaakt. Met betrekking tot de wijze van uitvoering der werkzaamheden door Euratom kan hier van belang zijn of — wegens de aan Euratom toekomende immuniteiten en privileges — een absolute geografische scheiding van de beide centra noodzakelijk zal zijn, hetgeen het vrije verkeer tussen de medewerkers van R.C.N. en Euratom zou kunnen belemmeren. Er zijn aarwijzingen, dat ook Euratom ten aanzien van dit aspect een soepele werkwijze prefereert, en de Regering zal — waar mogelijk — dit streven ondersteunen, daar de samenwerking in het persoonlijke vlak hiermede slechts gebaat zal zijn. Op dit punt zal voorts de keuze van de directeur van het Euratomcentrum van groot belang zijn. Aangenomen mag worden, dat Euratom niet tot een benoeming zal overgaan zonder daarover met de Regering overleg te hebben gepleegd.

Het onlangs verschenen eerste ontwerp voor het tweede vijfjarenplan van Euratom (1963 t/m 1967) vermeldt, dat ondanks het feit dat de instelling te Petten algemene bevoegdheid zal bezitten, ieder programma een zekere keuze vormt en dientengevolge tot specialisatie op een bepaald gebied leidt. Voorgesteld wordt de werkzaamheden van de instelling te Petten te richten op vraagstukken op het gebied van de fysische chemie, de metallurgie en de technologie, teneinde het onderzoekspotentieel van de Gemeenschap op deze bijzonder belangrijke terreinen te verhogen. Hierbij zal vooral worden voortgewerkt op de kennis en ervaring die verkregen is en zal worden uit het Engelse Dragonproject, waarbij Euratom in be-

langrijke mate betrokken is. Deze reactor is een z.g. hogetemperatuur reactor. De tendens om tot hogere werktemperaturen te komen is algemeen. Daar voorts de door Euratom voorgenomen werkzaamheden in verschillende opzichten raakvlakken vertonen met de door het R.C.N. te verrichten werkzaamheden is het voorgestelde Euratomprogramma eveneens voor Nederland van belang te achten. Meergenoemd ontwerp gaat voorts ten aanzien van de investeringen in de hierboven geschetste lijn van een zo groot mogelijke samenwerking tussen de beide centra. Zo ligt het in de bedoeling, dat Euratom niet zelf zal overgaan tot de bouw van z.g. hot cells voor de behandeling van hoog-radioactieve stoffen, maar wordt voorzien in een uitbreiding van de door het R.C.N. te bouwen apparatuur.

12.

Kan de Minister enige nadere toelichting geven op de passage in de memorie van antwoord (blz. 8, linkerkolom) over de salarisverhoudingen tussen personeel, verbonden aan nationale instellingen enerzijds en het reactorcentrum Petten anderzijds?

12.

Met betrekking tot het verschil in salarisniveau zij het volgende opgemerkt. Daar een vergelijking van de salarissen van wetenschappelijke medewerkers, die reeds een zeker niveau hebben bereikt, uiterst moeilijk is, zou de ondergetekende willen uitgaan van de salarissen van jonge academici. Volgens het Personeelsstatuut van de Gemeenschappen, dat op 1 januari l.l. in werking is getreden, doch dat op een aantal punten nog nader moet worden uitgewerkt, zou een niet Nederlandse academicus, pas afgestudeerd, gehuwd, zonder kinderen, die door Euratom te Petten te werk zal worden gesteld, ruim f 14 000 gaan verdienen; heeft hij reeds 3 à 4 jaar praktijkervaring, dan zou het beginsalaris ruim f 17 000 bedragen. Voor een bij Euratom te Petten werkzame Nederlander bedragen deze cijfers respectievelijk ruim f 12 000 en ca. f 14 500. Het verschil wordt veroorzaakt doordat de buitenlander op zijn basissalaris onder meer een toelage ontvangt voor „expatriatie”, terwijl een Nederlander deze mist. Op de Euratomsalarissen zal in de toekomst nog een „coëfficiënt correcteur” worden toegepast, waarvan de hoogte afhankelijk is van het land waar gewerkt wordt; voor Nederland zal deze coëfficiënt ongeveer minus 10 pct. bedragen.

Van belang is uiteraard, dat de genoemde salarissen belastingvrij zijn; de invoering van een communautaire belasting zal zeer weinig verandering brengen in het reële inkomen van Euratommedewerkers.

Tegenover de genoemde salarissen staan die van het R.C.N. ad respectievelijk f 10 000 voor een academicus zonder, en van f 11 500 à f 12 000 voor een met enige jaren praktijkervaring. De conclusie is derhalve, dat in deze categorie het bruto salaris van een buitenlander, werkzaam in het Euratomcentrum te Petten, ruim 40 pct. meer bedraagt dan het bruto R.C.N.-salaris, terwijl het salaris van een aldaar werkzame Nederlander ruim 20 pct. hoger ligt. Wordt het reële inkomen genomen (dus met inachtneming van de belasting) dan bedragen deze percentages resp. ruim 70 en ruim 45. Het is nog niet vast te stellen of deze vergelijking ook opgaat voor meer ervaren medewerkers.

Het verschil in salaris is dus zeker niet onaanzienlijk, en het daaruit voortvloeiende personeelsprobleem is voor de Nederlandse Regering dan ook het onderwerp van uitvoerig beraad geweest alvorens zij besloot de onderhavige overeenkomst aan te gaan. Hierbij is onder meer overwogen, dat de mogelijkheid van een verlies van Nederlandse wetenschappelijke krachten aan buitenlandse of internationale instellingen niet slechts bestaat, indien te Petten een Euratomcentrum wordt gevestigd. Het betreft hier een algemeen probleem als gevolg van het verschil in salarisniveau in Nederland en in het buitenland, waarbij nog komt dat Nederlandse deskundigen — zeker op fysisch gebied — wegens hun kennis, ook op talengebied, overal in de wereld in trek zijn. De vestiging van het Euratomcentrum kan dit probleem verscherpen, doch betwijfeld moet worden of tewerkstelling in Petten voor de in aanmerking komende researchwerkers zoveel aantrekkelijker zou zijn dan bijv. in Ispra, Karlsruhe of Mol. Voorts is overwogen, dat de mogelijkheid voor jonge speurwerkers om via een scholing bij het R.C.N. bij internationale centra te worden geplaatst, waarna zij als volwaardige experts bij de Nederlandse industrie in dienst

kunnen treden, ongetwijfeld hun bereidheid om bij het R.C.N. te gaan werken zal bevorderen. Tenslotte zij vermeld, dat thans een schaarste aan deskundigen bestaat. Door het ruimere aanbod, dat in de toekomst te verwachten valt, zal het gehele personeelsaspect ongetwijfeld veranderen.

De Regering heeft er desondanks naar gestreefd de mogelijke gevaren uit dezen hoofde voor de Nederlandse nucleaire inspanning zoveel mogelijk te beperken. Dit komt in de overeenkomst tot uiting in artikel 12, waarin wordt bepaald, dat bij de personeelsbezetting van het Centrum rekening zal worden gehouden met de Nederlandse behoefte aan wetenschappelijk personeel. In een briefwisseling met Euratom is dit punt in dier voege geconcretiseerd, dat zo weinig mogelijk Nederlands personeel zal worden aangesteld, dat bij gelijke capaciteiten aan een buitenlander de voorkeur zal worden gegeven en dat geen Nederlands personeel zal worden aangesteld dan na discussie in het Raadgevend Verbindingscomité. Uit de omstandigheid, dat de Gemeenschap sedert eind 1960 uitsluitend personeel aanneemt, indien het zich bereid verklaart tot een eventuele tewerkstelling in Petten gedurende twee jaren, moge geconcludeerd worden dat Euratom zijn verplichtingen op dit gebied zal naleven.

Vermeld zij te dezen nog, dat in een vroeger ontwerp van de overeenkomst de bepaling voorkwam, dat Euratom verplicht was er zorg voor te dragen, dat de personeelsbezetting binnen drie à vijf jaren een omvang van 400 man zou hebben bereikt. Ten einde te voorkomen, dat deze verplichting zou kunnen leiden tot een groter beroep op Nederlandse mankracht dan met het oog op de Nederlandse inspanning wenselijk zou worden geacht, is zij in een later stadium geschrapt. Overigens moge er nog op worden gewezen, dat Nederland van een samenwerking met Euratom alleen dan volledig profijt zal kunnen trekken, wanneer ook Nederlanders rechtstreeks betrokken zijn bij de door Euratom te verrichten activiteiten. Tewerkstelling van Nederlanders in het Euratomcentrum zal dus, naast de vorenbedoelde moeilijkheden, ook voordelen bieden voor de Nederlandse inspanning als geheel gezien.

13.

De verantwoordelijkheid voor de lozing van afvalstoffen te Ispra en Karlsruhe berust bij de desbetreffende Regeringen. Een poging van Euratom om daartoe strekkende bevoegdheden te verkrijgen, werd afgewezen. Hoe staat de Nederlandse Regering tegenover soortgelijke pogingen van Euratom ten aanzien van de lozing van afvalstoffen in Petten?

13.

Wat in deze vraag ten aanzien van Karlsruhe en Ispra onder „verantwoordelijkheid voor de lozing” wordt verstaan is niet geheel duidelijk daar hierbij zowel verantwoordelijkheid van de exploitant als die van de overheid in het geding is. Mede daarom komt het nuttig voor thans niet op de aldaar bestaande of vermoedelijk bestaande situaties in te gaan, doch zo duidelijk mogelijk te omschrijven, hoe de regeling van de verantwoordelijkheden ten aanzien van Petten is. Daaromtrent kan het volgende worden opgemerkt.

Onder de geldende wetgeving zal de ingebruikstelling van de Hoge Flux Reactor aan het R.C.N. worden toegestaan met toepassing van de Hinderwet en onder de bij de Hinderwetvergunning te stellen voorwaarden, die onder meer betrekking zullen hebben op de lozing van radioactieve afvalstoffen. Dit betekent dus, dat de overheid de eindverantwoordelijkheid hiervoor draagt in dier voege, dat zij toezicht houdt op de naleving door de exploitant van de door haar gestelde voorwaarden.

Bij inwerkingtreding van de Kernenergiewet zal de verleende Hinderwetvergunning worden geacht te zijn verleend op grond van eerstgenoemde wet (artikel 77). Vergunningen, verleend op grond van deze wet, gaan niet over op rechtverkriggenden (artikel 62). Wanneer Euratom de technische bedrijfsvoering van de H.F.R. na de overgangperiode van vier jaar overneemt, zal krachtens de Kernenergiewet Euratom in plaats van het R.C.N. een vergunning voor de exploitatie nodig hebben. De aan deze vergunning te verbinden voorwaarden zullen uiteraard dezelfde zijn als voor het R.C.N.

Mocht onverhoopt op bedoeld tijdstip de Kernenergiewet nog niet van kracht zijn, dan zal de aan het R.C.N. verleende Hinderwetvergunning krachtens de bepalingen van de Hinderwet overgaan op Euratom als diens rechtverkriggende en blijven de gestelde voorwaarden dus van kracht.

Intussen is bij de voorbereiding van de overeenkomst Eu-

ratom-Petten aandacht besteed aan de draagwijdte van het Protocol betreffende de Voorrechten en Immunititeiten, hetwelk aan het Euratom-verdrag is gehecht, en dat bepaalt dat de gebouwen en de terreinen van de Gemeenschap onschendbaar zijn. De vergunning, de daaraan verbonden voorwaarden en de controle op de naleving daarvan strekken tot bescherming van de buiten het centrum levende Nederlandse bevolking. Voor deze controle kunnen de Nederlandse inspecterende diensten het niet stellen zonder de bevoegdheid hun taak zo nodig ook binnen het internationale centrum te verrichten.

Het standpunt van de Euratomcommissie, dat genoemde onschendbaarheid mede geldt bij kwesties betreffende de gezondheidszorg, zou dus de Nederlandse controlediensten in hun taak belemmeren. De vraag, of het Protocol ook op kwesties betreffende de gezondheidszorg betrekking heeft, zou alleen door het Hof kunnen worden beslist. Ten einde een procedure voor het Hof te vermijden, heeft de Nederlandse Regering geïnsisteerd op een regeling van dit probleem bij de overeenkomst. Deze regeling is neergelegd in artikel 16 daarvan, uitgewerkt in bijlage III. Hiermede is deze kwestie, naar de Regering vertrouwt, opgelost; er is geen aanleiding te veronderstellen, dat de Euratomcommissie, die krachtens het verdrag mede tot taak heeft ervoor zorg te dragen, dat de toepassing van de kernenergie in de Lid-Staten niet tot onaanvaardbare risico's voor de volksgezondheid zal leiden, te dezen niet haar volle medewerking zal verlenen.

De commissie achtte met de mededeling van het bovenstaande de openbare beraadslaging omtrent de onderhavige onderwerpen genoegzaam voorbereid.

Aldus vastgesteld 27 februari 1962.

POSTHUMUS
 RUYGERS
 NEDERHORST
 JANSSEN
 VAN THIEL
 BLAISSE
 VAN DIJK
 LAMBERTS
 SCHUIJT
 AANTJES
 MELLEMA.